

FOLYÓIRATSZEMLE

Onoma 54. (2019)

Szerkesztő: OLIVIU FELECAN. The International Council of Onomastic Sciences, Uppsala. 246 lap

1. Az Onoma 54. számában megjelent írások többsége fiatal kutatók és egyetemi hallgatók tollából származik, amint azt előszavában RICHARD COATES is kiemeli (2), s az ismeretendő szám tematikus címe is utal rá: Young Scholars of Onomastics. A folyóirat ezen számában tizenegy angol nyelvű tanulmány olvasható változatos témákban a névtan különböző területeiről, valamint egy rövid, francia nyelvű jegyzet ENZO CAFFARELLITŐL (245–246).

2. Bevezetőjében LASSE HÄMÄLÄINEN (7–14) a fiatal kutatók nemzetközi tudományos életbe való bekapcsolódásának jelentőségére és kihívásaira hívta fel a figyelmet bemutatva az ICOS Hallgatói Hálózatát és nyári egyetemét, megalakulásuk körülményeit, célkitűzéseit és eddigi eredményeit, a jelen szám tanulmányaival együtt.

A piemonti (észak-olaszországi) Marene település mikrotoponimáit vizsgálja SARA RACCA (15–38) szocioonomasztikai megközelítésben egy élőnyelvi korpusz alapján, amelynek adatait a helyiekkel készített interjúk adják. A vizsgált területen az olasz köznyelvvél együtt él a helyi piemonti nyelvjárás. Az előbbi ismerete és használata inkább a fiatalabb, míg utóbbié az idősebb generációra jellemző. E két nyelvváltozat együttélése a mikrotoponimák különböző változatainak, illetve ugyanazon helyek különböző elnevezéseinek a kialakulását és használatát eredményezte. A szerző elméleti kiindulópontja Aldo Prosdocimi olasz nyelvész tulajdonnév-elmélete.

SOŇA WOJNAROVÁ (39–52) tanulmányában hasonlóképpen a helynevek (két különböző nyelvbeli) vizsgálatának egy módszertani kérdése, megfontolása kap hangsúlyt. A színneveket tartalmazó finn és cseh helyneveket vizsgáló doktori disszertációjából származó példákkal bemutatva tárgyal olyan problémaköröket, mint a két ország nyelvi, kulturális, tudományos tradíciói, illetve biológiai és földrajzi különbségei. Munkájával példázza az összehasonlító elemzés jelentőségét a különböző nyelvek, kultúrák helyneveinek vizsgálatában azok természete, valamint az emberi megismerés közötti kapcsolat feltárása szempontjából.

A helynevek és a nyelvjárások kapcsolatára fókuszálva teszi föl a kérdést WEN GE (53–76): a nyelvjárások, a nyelvi, nyelvhasználati sokszínűség elfogadásáról híres Norvégiában eme sokszínűség és elfogadás jelen van-e a helynevekben, illetve azok használatában is? A szerző a Norvégia északi részén fekvő Hardanger régió két volt önkormányzatának adataiból dolgozva vizsgálja a helyi lakcímetek a helyi nyelvjárási sajátosságok megjelenése után kutatva, figyelembe véve a helynevekre vonatkozó helyi szabályozásokat is.

A diszkurzív identitáskonstruálás egy sajátos területe, valamint eszköze áll DORCA ZUVALI-NYENGA és ALAN LIBERT (77–98) tanulmányának középpontjában. A szerzőpáros a zimbabwei

Bindura város helynevei, helynévhasználata, valamint történelmi és kulturális sajátosságai közötti kapcsolat feltárására tesz kísérletet. Mivel a történelemnek, az emlékezetnek és a kultúrának gyakran kiemelt jelentősége van az identitás kialakításában, a tanulmány egy többnyelvű, multikulturális közösség névadási, névhasználati szokásai és identitásai közötti kapcsolat pontosabb megismerését teszi lehetővé. A szerzőpáros az adatgyűjtés részeként korábbi nyelvi anyagok vizsgálatán túl modern szociolingvisztikai módszerekkel végzett élőnyelvi gyűjtéseket a vizsgált terület nyelvhasználói körében.

Bécs nyelvi tájképére koncentrálva vizsgálja FATEMEH AKBARI (99–116) az iráni bevándorlók által nyitott helyi perzsa éttermek, kávézók és üzletek elnevezéseit. A különböző forrásokból származó adatok szemantikai elemzéséből kiderül, hogy a tulajdonosok által választott perzsa nevek elsősorban Irán különböző vidékeire, a perzsa irodalomra, történelemre és mitológiára reflektálnak, valamint perzsa személynéveket tartalmaznak. A szerző megállapítja, hogy a bevándorlók perzsa nevek melletti döntése mögött gyakorlati megfontolások (is) állnak, hiszen az adott vendéglátóhely, üzlet által kínált termékhez kapcsolva a perzsa név a termék hitelességét, eredetiségét is igazolhatja – ugyanakkor alkalmasabb a nem kívánt jelentések és konnotációk elkerülésére, mint egy (a tulajdonos szemszögéből) idegen nyelven alkotott, választott név.

A *Fallout* videójáték-sorozat virtuális terében megjelenő tárgyak, dolgok neveit vizsgálva OLEKSANDRA KUZMENKO (117–136) amellet érvel, hogy e neveknek jelentős szerepe van az említett szerepjáték posztapokaliptikus atmoszférájának megteremtésében. A számítógépes játék mint valóságmodell számos tárgyat, objektumot foglal magában. A szerző 424 összegyűjtött nevet elemez, hogy alátámassza, e nevek tudatosan a műfaj sajátosságainak megfelelően, a játék interaktivitásához igazodva születtek.

Az időszámításunk előtti 14. században Mezopotámia területén virágzó Mitanni birodalomból származó indoárja nyelvemlékek személynévállományát vizsgálja SIMONE GENTILE (137–160). E személynévanyag a mitanni kultúráról legtöbb információval szolgáló dokumentumok közé sorolható: tanúskodik például a kiemelt értékű javakról, mint a lóról vagy a szekérről, illetve a vizsgált kultúra eszméiről, például a vendégszeretetről és az igazságosságról. E források az indoírani személy- és istennevekkel való összevetések révén értékes adatokat szolgáltatnak egyrészt az összehasonlító filológia számára, másrészt az indoírani kulturális miliő és az árja személynévek közötti kapcsolatok, összefüggések megismeréséhez is. A nevek morfológiai és szemantikai elemzésének legfontosabb eredményeit közölve a tanulmány egy új személynév-tipológia megalkotására is lehetőséget kínál.

Az észak-olaszországi Chieri székesegyházában őrzött 16. századi keresztleveleket vizsgálva ELISABETTA ROSSI (161–180) arra keresi a választ, hogy az ellenreformációt és rekatoлизációt előkészítő tridenti zsinatot (1545–1563) követő másfél-két évtizedben mi jellemezte az előkelő családok névadási szokásait. Számos olyan történelmi esemény és kulturális tényező hatott ebben a korban Chieri elitjére, amelyek a névadási szokásokat is befolyásolták (pl. a szentkultusz hatása, az antik kultúra újrafelfedezése, a kortárs irodalom felé fordulás).

A személynévek szociokulturális beágyazottságának bemutatására tesz kísérletet ANNA ELIZABETE GRIKE (181–196) egy esettanulmánnyal, amelynek témája a kortárs lett keresztnevéadás. A szerző a lett központi statisztikai hivatal által gyűjtött adatokat (az elmúlt száz év száz leggyakoribb lett keresztnevét) összevetve egy interjú gyűjtés (amelyeket a szerző négy újdonsült édesanyával készített), valamint más megelőző kutatások alapján a keresztnevéadást vizsgálja Lettországból, bemutatva a folyamat összetettségét, tényezőit, hagyományait, társadalmi és kulturális motivációit.

KSENIA ESKOLA és LASSE HÄMÄLÄINEN – ugyancsak kvantitatív és kvalitatív elemzést végezve egy nagyobb személynévanyagon – a 2000 után Finnországban született orosz anyanyelvű személyek (9459 fő) keresztnéveit vizsgálja (197–217). Átfogó demográfiai adatok segítségével új módját mutatják be a kisebbségi névadás vizsgálatának, figyelmet szentelve a területiség szempontjának is. A tanulmányból kiderül, hogy a legtöbb névadó fontosnak tartotta a névvel is kifejezni orosz gyökereit, míg szintén nagy részük a nemzetközi trendeknek megfelelően választott keresztnévet, illetve voltak, akik hagyományos finn nevet választottak.

A dél-franciaországi Languedoc településeinek utcaneveit vizsgálva ad képet REX TAYLOR (221–241) e települések emlékhely mintáiról, elkészítve azok ún. emlékezeti profilját. A tanulmány a helyi és a nemzeti identitás „emlékhelyeinek” tekinti az utcaneveket, amelyek közül alapvetően a személynevekből létrejöttékre koncentrál. E profil minden település esetén három különálló ún. emlékezeti tengelyen való elhelyezkedésből jön létre. E tengelyek – amelyek szempontjából értékelhetők az utcanevek, illetve a személynevek denotatívumai – a következők: a forradalmi vagy a régi rend (az *ancien régime*) idején élő; regionális vagy nemzetközi jelentőséggel bíró; elméleti vagy gyakorlati tevékenységéről ismert személy.

A kötetet ENZO CAFFARELLI francia nyelvű jegyzete zárja (245): felhívja a figyelmet egy hiányosságra az *Onoma* 53., írói névadásnak szentelt számában olvasható bevezetés kapcsán, amelyben nem kap helyet az olasz irodalmi névtan számos eredménye.

3. A kötetben olvasható tanulmányok rámutatnak a fiatal kutatókat felkaroló, ösztönző vállalkozás, az ICOS Hallgatói Hálózat munkájának gyümölcsöző voltára. Egyet kell értenünk LASSE HÄMÄLÄINEN bevezetőben megfogalmazott gondolataival, miszerint egy tudomány pályakezdő művelői számára sokszor a legnagyobb kihívást az akadémiai körökbe való belépés, a nemzetközi tudományosságba való becsatlakozás jelentheti. Az e kihívással való szembenézés sikerességét célzó intézményes támogatás nem csupán a fiatal kutatók, de a tudomány intézményei számára is kiemelt fontosságú és megterülő erőfeszítés, hiszen ahogyan a felnövekedő generációknak szükségük van a tudományos intézmények biztosította lehetőségekre a fejlődéshez, úgy a tudományos közösségeknek is szükségük van a fiatal tehetségek értékes munkájára.

WENDL DÁVID

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2333-9448>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Names. A Journal of Onomastics 68. (2020)

Szerkesztő: IMAN NICK. Taylor & Francis, Abingdon-on-Thames. 248 lap

Az amerikai folyóirat 2020-as száma a második, mely az új, IMAN NICK által vezetett szerkesztőség munkája. A változatos névtani kutatási irányokat bemutató folyóirat továbbra is évfolyamonként négy számból áll, a szerkezete változatlan. A megjelent írásokat rovatonként ismertetem.